

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

ENGELLİLER İÇİN
BİLGİLENDİRME
Rehberi

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

SAĞLIK KURULU RAPORU	1
Engelliler için sağlık kurulu raporu nedir?	1
Nerelerde kullanılır?	1
Sağlık kurulu raporu nereden alınmaktadır?	1
Çocuklar (0-18 yaş) için özel gereksinim raporu nasıl alınmaktadır?	1
Çocuklar (0-18 yaş) için düzenlenen raporda (ÇÖZGER) belirtilen özel gereksinim düzeyleri hangi engel oranlarına karşılık gelmektedir?	1
Engelli çocukların resmi ve özel kuruluşlarda bakım hizmetinden yararlanmaları ve yakınlarının evde bakım yardımı alabilmeleri için ÇÖZGER’le belirtilen özel gereksinim düzeyleri nelerdir?	2
ÇÖZGER raporuna itiraz nasıl yapılır?	2
ÇÖZGER raporu itiraz dışında başka bir yolla yenilenebilir mi?	2
Erişkinler İçin Sağlık Kurulu Raporu (ESKR) nasıl alınmaktadır?	2
Sağlık kurulu raporlarına itiraz nasıl yapılmaktadır?	3
Sağlık kurulu raporları itiraz dışında yenilenebilir mi?	3
Engelli bireylerin resmi ve özel kuruluşlarda bakım hizmetinden yararlanmaları ve yakınlarının evde bakım yardımı alabilmeleri için ESKR’de hangi ibarenin yer alması gerekmektedir?	3
SAĞLIK HİZMETLERİ	4
Engellilerin hastanelerde hangi hakları bulunmaktadır?	4
Engelliler için gerekli olan araç-gereçler, tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, ortez-protez gibi malzemelerin bedelleri nasıl karşılanmaktadır?	4
Fizik tedavi süreçlerinden yararlanmalar nasıl sağlanmaktadır?	4
Evde sağlık hizmetinden faydalanılabilir mi?	5
Ağız ve diş sağlığı hizmetlerinden nasıl faydalanır?	5
İşitme engellilerin acil durumlarda sağlık hizmeti almalarını sağlayacak bir sistem mevcut mudur?	6
ENGELLİLER İÇİN KİMLİK KARTI.....	6
Engelli Kimlik kartı nasıl alınır?	6
EĞİTİM.....	7
Eğitim hakları nelerdir?	7
Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için nereye başvurmak gereklidir?	7
Eğitsel değerlendirme ve tanılama nedir?	8
Eğitsel değerlendirme ve tanılama için gerekli belgeler nelerdir?	8
Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet almak için nereye başvuru yapmak gereklidir?	8
Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin ücretlerinin ödemesi hangi kurum tarafından yapılmaktadır?	9
Engelli bireyin ailesine yönelik eğitim hizmetleri nasıl verilmektedir?	9
Üniversite sınavına giren engelli öğrenciler için ne tür kolaylıklar sağlanmaktadır?	9
Üniversite öğrencilerine sağlanan kolaylıklar nelerdir?	10
Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin okullara ücretsiz erişimi sağlanmakta mıdır?	10

KAMUDA MEMUR VE İŞÇİ OLARAK İSTİHDAM	10
657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tâbi kurum ve kuruluşlarda istihdam edilmesi gereken engelli kotası ne kadardır?	10
4857 sayılı İş Kanunu'na tâbi kurum kuruluşlarda istihdam edilmesi gereken engelli işçi oranı ne kadardır?.....	10
Engelli bireylerin kamuda istihdamında nasıl bir yol izlenmektedir?	11
EKPSS'de hangi kurumlara atama yapılmaktadır?.....	11
EKPSS'ye katılmak için belirlenen engel oranı var mıdır?.....	11
EKPSS'ye girebilmek için eğitim düzeyi şartı var mıdır?	11
Ortaöğretim ve altı eğitim düzeyi engelliler memur olabilirler mi?	12
EKPSS yerleştirmelerinde üst yaş sınırı var mıdır?	12
Son sınıf öğrencisi engelli birey EKPSS'den atanabilir mi?	12
EKPSS başvuru yerleştirme ve atama tarihleri nasıl öğrenilir?	12
EKPSS soruları engel gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?.....	12
EKPSS sonuçları ne kadar süreyle geçerlidir?	13
Çalışan Engelli Memurun hangi hallerde tekrar yerleştirmesi ve ataması yapılamaz?	13
Yerleştirmesi yapılan kişilere kurum tarafından mülakat veya sınav yapılmakta mıdır?	13
ÖZEL SEKTÖRDE İŞÇİ OLARAK İSTİHDAM	13
İşe girmek ve çeşitli kurumlara engelli personel alınıp alınmayacağına ilişkin bilgileri öğrenmek için hangi yol izlenmelidir?.....	13
4857 sayılı İş Kanunu kapsamındaki işyerlerinin engelli çalıştırma zorunluluğu ne kadardır?.....	13
Engelli işçi veya memur çalıştırmamanın işverene getirdiği bir yaptırım var mıdır?.....	14
İŞ YERİNİN ENGELLİNİN ERİŞİMİNE UYGUN HALE GETİRİLMESİ VE ÇALIŞTIRILACAĞI ALANLAR	14
Atanan engelliler için iş yerinde düzenlemeler bulunmakta mıdır?.....	14
İşe yerleştirilen engelliler hangi işlerde çalıştırılır?	14
İşyerlerinde engellilere yönelik ne tür düzenlemeler yapılmaktadır?.....	14
ENGELLİ MEMURLARA VE ENGELLİ YAKINI BULUNAN MEMURLARA TAYİN HAKKI	15
Bakım gereksinimi olan engelli yakını bulunan memurların tayininde kolaylık sağlanmakta mıdır? 15	
ÇALIŞAN ENGELLİ BİREYLERİN ERKEN EMEKLİLİĞİ VE MALULEN EMEKLİLİĞİ.....	15
Erken emeklilik hakkından kimler yararlanabilir?	15
Malulen emeklilik hakkından kimler yararlanabilir?	15
Engelli bireyler erken emekli veya malulen emekli olmak için nereye müracaat etmelidir?.....	15
Çalışan ve engelli çocuğu olan anneler için erken emeklilik hakkı var mıdır?	16
ENGELLİ ÇALIŞANLARA VE ENGELLİ YAKINI BULUNAN ÇALIŞANLARA TANINAN DİĞER HAKLAR	16
Engelli memurlar gece nöbeti ve gece vardiyası tutacaklar mı?	16
Engelli yakını bulunan memurlar da bu haktan yararlanabilmekte midir?	16
Engelli çocuğu bulunan ebeveynlerin, mazeret izninden yararlanma koşulları nedir?	16
GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ.....	16
Engelliliğe bağlı gelir vergisi indiriminden kimler yararlanabilmektedir?	16
Basit usulde vergilendirilen engellilerden hangi meslek dalları gelir vergisi indiriminden faydalanmaktadır?.....	16
Kamu sektöründe ve özel sektörde çalışan engellilerin gelir vergisi indiriminden yararlanabilmeleri için yapacakları işlemler nelerdir?	17
KORUMALI İŞYERLERİ	17
Korumalı işyerlerinin amacı nedir?	17

Korumalı işyerinde kimler çalışabilir?	17
Korumalı işyeri statüsü almak için nereye başvurulur?	17
Korumalı işyeri teşvikleri nelerdir?	17
Bir işyerinin, korumalı işyeri statüsü kazanabilmesi için kaç engelli çalıştırması gerekir?	18
KENDİ İŞİNİ KURMAK.....	18
Kendi işini kurmak isteyen engelli bireylere sağlanan destekler nelerdir?	18
ERİŞİLEBİLİRLİK.....	18
Erişilebilirliğin kapsamı nedir? Nereler erişilebilir olmalıdır?	18
Erişilebilirliğin izleme ve denetlemesi nasıl yapılır?	19
Uygun olmayan erişilebilirlik uygulamaları şikâyet edilebilir mi?	19
Oturulan konutta engelli bireye uygun düzenleme yapılabilir mi?	19
Yeni yapılacak konutların erişilebilir olması gerekiyor mu?	19
Şehirlerarası turizm ve servis taşımacılığı hizmetlerinin erişilebilirliği	20
Engellilerin elektronik haberleşme sektöründe yararlanabileceği avantajlar nelerdir?	20
İşitme engelli bireyler e-Devlet hizmetlerinden yararlanabilir mi?	21
ENGELLİLER İÇİN MOTORLU TAŞIT ALIMINDA SUNULAN HİZMET VE MUAFİYETLER	21
ÖTV Muafiyeti Nedir?	21
Taşıtta tadilat aranmayan istisna uygulanmasının şartları nelerdir?	21
İstisnadan kimler yararlanabilir?	21
ÖTV istisnasından yararlanan engelli bireyin, engelli sürücü belgesine sahip olma şartı var mıdır?	22
Engellilik derecesi %90'ın altında olması durumunda ÖTV muafiyetinden yararlanılabilir mi?	22
İstisna kapsamındaki taşıtlarda yaptırılacak tadilatın mahiyeti nedir?	22
Otomatik vitesli araç özel tertibat olarak kabul edilir mi?	23
İstisna kapsamındaki taşıtlar nelerdir?	23
Özel tertibatlı araçları kimler kullanabilir?	23
Engelli birey adına alınan araçlar kimler tarafından kullanılabilir?	24
Engelli raporuna sahip olan birinin tercih edebileceği motor seçenekleri nelerdir?	24
Engelli bireyler motorlu taşıt vergi istisnasından (MTV) faydalanabilir mi?	24
Engelliye ait aracın ilk iktisabından sonra doğal afet veya kaza sonucu "pert" olması, kullanılamaz hale gelmesi durumunda yeni bir sıfır araç alımında ÖTV hesaplanır mı?	25
Engellinin ilk araç alımında (ilk iktisabında) ÖTV doğar mı?	25
Engelli park kartı nedir?	25
Engellilere ayrılmış otoparkları kimler kullanabilir?	25
Engelli bireyler için ayrılmış park yerlerine ilişkin yasal düzenlemeler nelerdir? Engelli park yerleri ve kaldırımların işgali durumunda ne yapılmalıdır?	25
B sınıfı engelli ehliyeti almak için hangi şartlar aranmaktadır?	26
Engelli bireyin vefat etmesi durumunda ÖTV istisnası kapsamında iktisap edilen taşıtın veraset yoluyla intikalinde ÖTV alınır mı?	26
Kaza sonucu vücudunun fonksiyonlarını sonradan kaybeden kişi, var olan sürücü belgesini nasıl değiştirebilir?	26
Engelliler araçlarını aldıktan 5 yıl sonra engeli olmayan birisine ÖTV ödemediği takdirde satabilirler mi? ...	27
Engelli yakınına ÖTV indirimi var mı?	27
Zihinsel engelli birey ÖTV indiriminden yararlanabilir mi?	27
Araç alımında bankalar kredi veriyor mu?	27
ENGELLİ BİREYLERE SAĞLANAN DİĞER İNDİRİM VE MUAFİYETLER.....	27
SOSYAL YARDIMLAR	28

Engelli aylığından nasıl yararlanılır?	28
Muhtaç aylığından nasıl yararlanılır?	29
Evde bakım yardımı nedir?	29
Evde bakım yardımından nasıl yararlanılır?	29
Engelliler için elektrik indirimi yapılmakta mıdır?	30
ENGELLİ BAKIM HİZMETİ.....	31
Bakım hizmeti nedir?.....	31
Engelli bireylere sunulan bakım hizmetleri nelerdir?.....	31
Özel bakım merkezlerinden “Ücreti Bakanlık Tarafından Karşılanan Engelli” statüsünde kimler hizmet alabilir?	32
Resmi bakım merkezine yerleştirme işleminin yapılabilmesi için gerekli olan belgeler nelerdir?	33
Hangi durumlarda engelli bireyin bakım merkezlerinden ilişkisi kesilir?.....	33
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞME.....	34
Sözleşme’nin amacı nedir?	34
Ülkemiz Sözleşmeyi onayladı mı?.....	34
Sözleşme’nin getirdiği yükümlülükler nelerdir?	34
Engelli bireylerin hak ihlali yaşaması durumunda Sözleşme bireysel başvuru hakkı sağlamakta mıdır?	34
Sözleşmenin uygulanmasından kim sorumludur?.....	35
Haklarının ihlâl edildiğini düşünen engelliler nerelere başvuruda bulunabilir? Hak ihlalleri nasıl giderilebilir?.....	35
Ülkemizde Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlarda engellilere yönelik ayrımcılığa ilişkin hangi düzenlemeler bulunmaktadır?	36
Ayrımcılığa uğradığını düşünen engelli birey hangi yollara başvuruda bulunabilir?	36
Engellilerin adalete erişimi için sunulan hizmetler nelerdir?	37
Ülkemizde engellilerin özel hayatlarına ve mahremiyetlerine saygı gösterilmesi ile kişisel verilerinin korunmasına yönelik alınan önlemler nelerdir?.....	37
Ülkemizde engellilerin siyasal yaşama katılımlarının sağlanmasına ilişkin alınan önlemler nelerdir?	38
ALO 183 SOSYAL DESTEK.....	38
Alo 183 Sosyal Destek Hattı nedir?	38

SAĞLIK KURULU RAPORU

Engelliler için sağlık kurulu raporu nedir?

Engelliler için sağlık kurulu raporu; bireylerin engellilik durumlarını, engel gruplarını, engellilik tür ve derecelerini değerlendiren Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş heyetler tarafından düzenlenen bir belge olup engelli haklarından yararlanmak için temel belge niteliğindedir.

Nerelerde kullanılır?

Engelliler için sağlık kurulu raporu; engelli aylığı, evde bakım yardımı, bakım hizmetleri, özel eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda tanımlanmış hak ve hizmetlerden yararlanmak için gerekli olan belgedir. Engelli sağlık kurulu raporu, engelliler için düzenlenmiş vergi indirimleri, vergi muafiyetleri ve çeşitli alanlardaki indirimler için de kullanılmaktadır.

Sağlık kurulu raporu nereden alınmaktadır?

Engelliler için sağlık kurulu raporu, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş hastanelerden alınmaktadır. Yetkili hastaneler Sağlık Bakanlığı internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Çocuklar (0-18 yaş) için özel gereksinim raporu nasıl alınmaktadır?

Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirme Raporu (ÇÖZGER) almak için çocuğun bakımını üstlenen kişinin başvuru dilekçesi ile ÇÖZGER düzenlemeye yetkili hastaneye başvuru yapması gerekmektedir.

Çocuklar (0-18 yaş) için düzenlenen raporda (ÇÖZGER) belirtilen özel gereksinim düzeyleri hangi engel oranlarına karşılık gelmektedir?

ÇÖZGER Yönetmeliği'nde engel kavramı ya da oranı belirtilmeksizin çocukların "özel gereksinim" düzeyleri belirlenmektedir. Yönetmeliğin "Mevzuata Uyum" başlıklı Ek-3 sayılı tablosunda özel gereksinim düzeylerinin hangi engel oranı aralıklarına denk geldiği aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Özel Gereksinim Düzeyi	Engel Oranı Aralığı
Özel Gereksinimi Vardır ÖGV	20-39
Hafif Düzeyde ÖGV	40-49
Orta Düzeyde ÖGV	50-59
İleri Düzeyde ÖGV	60-69
Çok İleri Düzeyde ÖGV	70-79

Belirgin Vardır	Özel Gereksinimi	80-89
Özel Vardır	Koşul Gereksinimi	90-99

Engelli çocukların resmi ve özel kuruluşlarda bakım hizmetinden yararlanmaları ve yakınlarının evde bakım yardımı alabilmeleri için ÇÖZGER’le belirtilen özel gereksinim düzeyleri nelerdir?

Sosyal inceleme raporunda bakıma ihtiyacı olduğu tespit edilen özel gereksinimi olan çocuklar engel, yaş ve cinsiyet durumlarına göre, Bakanlığımıza bağlı uygun resmi bakım merkezlerinden yararlanabilmektedir.

Özel gereksinimi olan çocukların özel kuruluşlarda bakım hizmetinden yararlanmaları ve yakınlarının evde bakım yardımı alabilmeleri için ÇÖZGER’de bakım hizmetlerinden yararlanması için “Çok İleri Düzeyde Özel Gereksinimi Vardır”, “Belirgin Özel Gereksinimi Vardır” veya “Özel Koşul Gereksinimi Vardır” ifadelerinden birinin yazılmış olması gerekmektedir.

ÇÖZGER raporuna itiraz nasıl yapılır?

ÇÖZGER raporuna çocuğun bakımini üstlenen kişi ya da raporu talep eden kurum tarafından ikamet edilen ya da raporun alındığı ilin İl Sağlık Müdürlüğüne, raporun teslim alındığı ve/veya e-Devlet üzerinden görüldüğü tarihten itibaren **otuz gün (30)** içerisinde başvuruda bulunularak itiraz edilebilir. İl Sağlık Müdürlüğü, çocuğu farklı bir hastaneye yönlendirir. İtiraz sonucu alınmış ikinci ÇÖZGER raporunu, bakımini üstlenen kişi ya da hizmet veren kuruluş uygun bulur ise üçüncü hastane olan hakem hastaneye gidilmeksizin kabul edilip kullanılabilir. İl Sağlık Müdürlüğü, ikinci ÇÖZGER raporunun sonucuna itirazın devam etmesi halinde çocuğu hakem hastaneye yönlendirir.

ÇÖZGER raporu itiraz dışında başka bir yolla yenilenebilir mi?

Çocuğun özel gereksiniminin değişmesi halinde bakımini üstlenen kişinin talebi ve ilgili branş hekiminin onayı ile sağlık kuruluna sevk edilerek ÇÖZGER raporu yenilenebilmektedir.

Erişkinler İçin Sağlık Kurulu Raporu (ESKR) nasıl alınmaktadır?

Engelli birey ya da vasisi tarafından ESKR vermeye yetkili hastanelere başvuruda bulunularak rapor alma süreci başlatılmaktadır.

Sağlık kurulu raporlarına itiraz nasıl yapılmaktadır?

Engelliler için sağlık kurulu raporlarına; engelli birey, engelli bireyin vasisi ya da raporu isteyen kurum tarafından ikamet edilen ya da raporun alındığı İl Sağlık Müdürlüğüne raporun teslim alındığı ve/veya e-devlet üzerinden görüldüğü tarihten itibaren **otuz gün (30)** içerisinde başvuruda bulunularak itiraz edilebilmektedir. Kurum itirazlarında 30 günlük süre, ilgili kuruma raporun ibraz edildiği tarih itibariyle başlar.

Sağlık kurulu raporları itiraz dışında yenilenebilir mi?

Yeni bir engel durumunun ortaya çıkması veya mevcut engellilik durumunda bir değişiklik olması halinde bireyin talebi ve ilgili branş hekiminin sağlık kuruluna sevki uygun görmesi halinde ESKR yenilenmesi süreci başlatılabilir.

Engelli bireylerin resmi ve özel kuruluşlarda bakım hizmetinden yararlanmaları ve yakınlarının evde bakım yardımı alabilmeleri için ESKR’de hangi ibarenin yer alması gerekmektedir?

Engelli bireylerin resmi bakım merkezlerinden hizmet alabilmeleri için engelli sağlık kurulu raporu alması gereklidir. Bu rapora ek olarak, kişinin hakkında düzenlenecek olan sosyal inceleme raporunda bakıma ihtiyacı olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Engelli bireylerin özel bakım merkezlerinden hizmet alabilmeleri için sağlık kurulu raporunda “tam bağımlı” veya “ağır engelli” (eski mevzuatla alınan raporlar için) ifadesinin işaretlenmiş olması gerekmektedir.

Engelli bireylerin yakınlarının evde bakım yardımından yararlanmaları için engelli sağlık kurulu raporunda (eski mevzuatla alınan raporlar için) ağır engelli bölümü “evet” , erişkinler için sağlık kurulu raporunda yer alan bağımlılık değerlendirmesi bölümü “tam bağımlı”, 0-18 yaş arası çocuklar için “Çok İleri Düzeyde Özel Gereksinimi Vardır”, “Belirgin Özel Gereksinimi Vardır” veya “Özel Koşul Gereksinimi Vardır” ifadelerinden birinin yazılmış olması gerekmektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİ

Engellilerin hastanelerde hangi hakları bulunmaktadır?

Engellilerin bireylerin, sağlık hizmeti alırken öncelikleri bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı kayıtlarında “öncelikli” kaydı bulunan vatandaşlarımız kendilerine ayrılmış olan kontenjandan faydalanarak randevu alabilmektedir.

Engelliler için gerekli olan araç-gereçler, tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, ortez-protez gibi malzemelerin bedelleri nasıl karşılanmaktadır?

5510 sayılı Kanun ve Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde düzenlenen Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) belirtilen şekilde yardımcı araç-gereçler, tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, ortez-protez gibi malzemelerin ödemeleri SGK tarafından yapılmaktadır.

Fizik tedavi süreçlerinden yararlanmalar nasıl sağlanmaktadır?

Engelli birey, uygun rapor alındığında engel durumuna göre devlet hastanelerinde fizik tedavi alabilir.

Uygun rapor alındığında, engelli birey durumuna göre devlet hastanelerinde fizik tedavi alabilir.

Sağlık raporlarının düzenlenmesi, fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamalarının kurum tarafından ödenebilmesi için;

a. 30 seansa kadar (30. seans dahil) olan fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları için fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekimince,

b. SUT eki “Bölge/Seans Kontrolüne Tabi Olmayan Tanı Listesi”nde (EK-9/B) yer alan tanılarda 30 seans sonrası devam edilecek tedaviler için;

1. 31-60 seansa kadar (60. seans dahil) olan fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları için en az bir fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekiminin yer aldığı (sağlık hizmeti sunucusunda birden fazla fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekimi bulunması durumunda sağlık kurulu bu hekimler tarafından oluşturulacaktır) sağlık kurumu sağlık kurulunca (ayaktan tedavilerde resmi sağlık kurulunca),
2. 60 seans üzeri olan fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları için en az bir fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekiminin yer aldığı (sağlık hizmeti sunucusunda birden fazla fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekimi bulunması durumunda sağlık kurulu bu hekimler tarafından oluşturulacaktır) üçüncü basamak sağlık kurumu sağlık kurulunca, sağlık raporu düzenlenmesi gerekmektedir.

Evde sağlık hizmetinden faydalanılabilir mi?

Evde sağlık hizmeti almak isteyen hastalar veya aile bireyleri Sağlık Bakanlığı bünyesindeki ulusal çağrı merkezi 444 38 33 numaralı telefonu arayarak müracaat ederler.

Çağrı merkezindeki görevli personel hizmet talep eden kişi ile görüşme yaparak gerekli işlemleri başlatır. İlk görüşmeyi takiben Koordinasyon Merkezi’ndeki görevli sağlık personeli tarafından hizmet talep eden kişi ile görüşme yapılarak hasta ile ilgili hastanenin ekiplerine yönlendirilir. Evde sağlık hizmeti alacak kişi hekim ve yardımcı sağlık personelinin oluşan ekip tarafından evinde ziyaret edilir. Hizmet alacak kişinin durumu ve sunulacak hizmet belirlenir. Hekim tarafından evde sağlık hizmeti alacak kişilerin varsa tedavisini planlayan diğer hekimler ile görüşerek yapılan görüş alışverişi sonrası evde sağlık hizmeti tedavi planı oluşturulur.

Ağız ve diş sağlığı hizmetlerinden nasıl faydalanır?

Diğer sağlık kuruluşlarında olduğu gibi ağız ve diş sağlığı merkez/hastanelerinde de muayene ve tedavi yaptırması mümkün olan hastalar için her türlü tedavi hizmeti verilmektedir.

Koordinasyon sağlanamayan bedensel veya zihinsel engeli bulunan hastalar için ameliyathane ortamında genel anestezi veya sedasyon altında anestezi uzmanı, anestezi teknisyeni ve diş hekimi eşliğinde gerekli tedavi hizmetleri yapılabilmektedir. Evde sağlık hizmeti almak isteyen hastalar için Sağlık Bakanlığı Ulusal Çağrı Merkezi 444 38 33 numaralı telefonu arayarak başvuru yapabilirler. Evde sağlık ekibi, ev ortamında yapılacak (basit çekim, hareketli protez vb) işlemleri gerçekleştirir ve ev ortamında yapılamayacak (kanal tedavisi, komplikasyonlu çekim, sabit protez vb) işlemler için hastaneye yönlendirir.

İşitme engellilerin acil durumlarda sağlık hizmeti almalarını sağlayacak bir sistem mevcut mudur?

İşitme engelli vatandaşlarımızın, acil durumlarda sağlık hizmetlerine etkin ulaşımı için Sağlık Bakanlığı tarafından Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi (ESİM) oluşturulmuştur. Telefonlara yüklenen ESİM uygulaması ile birlikte işitme engelli bireyler bütün sağlık hizmetlerine Türk İşaret Dili Tercümanı eşliğinde erişebilmektedir. GPRS ile konumunu ifade edemese bile arayan vatandaşın adres bilgilerine hemen ulaşılabilmekte ve ambulans talebinde 112 Acil Servis hattı ile koordine olarak acil destek hizmeti sağlanmaktadır. Bunun yanında, Merkezi Hekim Randevu Sistemi'nden (MHRS) randevu alma işlemleri ile muayene, tetkik ve tedavi sırasında hekim ile vatandaş arasında iletişimin sağlanması vb. sağlık hizmetleri kapsamında gerçekleştirilen bütün süreçlerde işitme engelli vatandaşa tercüman eşliğinde engelsiz sağlık hizmeti verilmektedir.

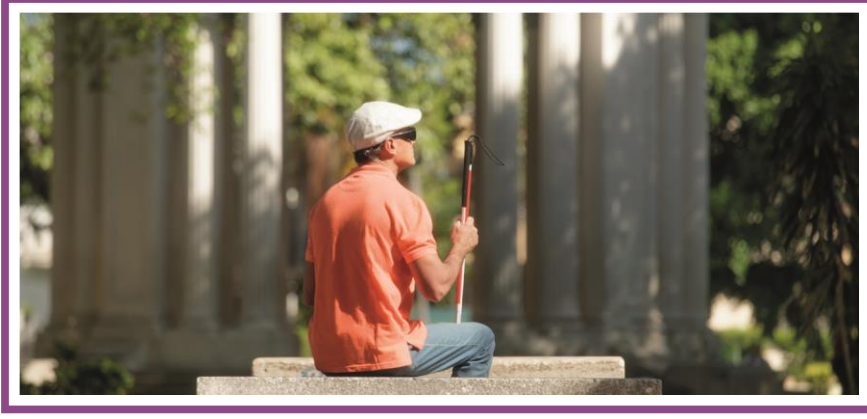
İçişleri Bakanlığı tarafından ise 112 Acil Servis hattında özel alan oluşturularak Türk İşaret Dili Tercümanları görevlendirilmiş ve akıllı telefonlarda kullanılabilecek uygulamalar geliştirilerek vatandaşların tek bir tuşla engelsiz erişimi sağlanmıştır. Bu kapsamda işitme engelli bireyler, telefonlarına ücretsiz olarak indirebilecekleri mobil uygulamalar aracılığıyla çağrı merkezine ulaşabilmekte; ihbar, acil durum, vb. talep ve şikâyetlerini Türk İşaret Dili Tercümanları aracılığı ile yapabilmektedirler. Diğer yandan; ambulans, yangın, hırsızlık vb. acil durumlarda 112 Acil Servis hattını arayan bireylere görüntülü görüşmenin yanında anlık mesajlaşma hizmeti de alternatif olarak sunulmaktadır.

ENGELLİLER İÇİN KİMLİK KARTI

Engelli Kimlik kartı nasıl alınır?

Engelli bireyler, Engelli Kimlik Kartı alabilmek için sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzeri engelli olduğunu belgelemelidir. Engelli bireyin 18 yaşından küçük olması durumunda sağlık kurulu raporunda “Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre; Hafif Düzeyde ÖGV (40-49,) Orta Düzeyde ÖGV (50-59), İleri Düzeyde ÖGV (60-69) Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79), Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89), Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ifadelerinden birinin yer alması gerekmektedir.

Engelli bireyin ikamet ettiği ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne 2 adet fotoğraf, nüfus cüzdanı ve engelli sağlık kurulu raporunun aslı veya onaylı örneği ile müracaat edilerek engelliler için kimlik kartı alınabilir. Ayrıca yeni tip Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı sahibi engelli bireyler için e-devlet üzerinden başvuru yapılarak engelli kimlik kartı alınabilir.

EĞİTİM

Eğitim hakları nelerdir?

Engelli bireyler, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında/okullarında veya özel eğitim kurumlarında/okullarında eğitim-öğretimden yararlanmaktadır. Buna göre, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere verilen özel eğitim hizmetleri;

- Engel türlerine yönelik olarak açılan ayrı özel eğitim okullarında (görme, işitme, zihin engellilere, otizmli bireyler ve süregen hastalığı olanlar için hastane ilköğretim okulları),
- Genel eğitim içerisindeki okulların özel eğitim sınıflarında,
- Okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitimi (özel eğitime gereksinimi olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranları ile birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim) uygulanan sınıflarda,
- Destek eğitim hizmetleri gerçek veya tüzel kişilerce açılmış olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilmektedir.

Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için nereye başvurmak gereklidir?

Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için ikamet edilen ilçede bulunan MEB'e bağlı Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) başvuruda bulunulması ve bireyin eğitsel tanılmasının yapılması gerekmektedir.

Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılmasıyla ilgili ilk başvuru; okul yönetimi, veli ya da ayırt etme gücüne sahip 18 yaşından büyük bireyin kendisi tarafından; resmî kurumlarda bakım ve barınma hizmetinden yararlanan bireyler için kurumun resmî yazı ile görevlendireceği personel tarafından RAM'a yapılır.

Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılması ile ilgili iş ve işlemler RAM’larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama nedir?

Rehberlik Araştırma Merkezlerinde, bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerinin değerlendirilmesi amacıyla nesnel, standart testler ve engelli bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılan tüm uygulamalar eğitsel değerlendirme ve tanılama olarak adlandırılır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama için gerekli belgeler nelerdir?

Eğitsel değerlendirme ve tanılama için;

- a) Bireyin, velisinin ya da okul yönetiminin yazılı talebi,
- b) Koruyucu aile yanında kalan bireyler için yapılan başvurularda koruyucu aile belgesi,
- c) Okula kayıtlı olan öğrenciler için Eğitsel Değerlendirme İstek Formu,
- ç) Birey için uygun eğitim ortamına yönlendirilmesi amaçlı başvurularda gerektiğinde ÇÖZGER,
- d) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim hizmeti almak üzere yapılan başvurularda ÇÖZGER,
- e) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda (özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri) destek eğitim hizmeti alan bireylerin raporlarının yenilenmesi için yapılan başvurularda ilgili kurumca düzenlenecek Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet almak için nereye başvuru yapmak gereklidir?

ÇÖZGER veya ESKR vermeye yetkili hastanelerden alınan eksiksiz doldurulmuş rapor ile ikamet edilen ilçede bulunan Rehberlik Araştırma Merkezleri’ne müracaatta bulunulmalıdır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin ücretlerinin ödemesi hangi kurum tarafından yapılmaktadır?

Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grup eğitimi imkânları sağlanır.

Özel eğitime ihtiyacı olduğu “**Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu**” tarafından tespit edilen tüm engelli bireylerin yararlandığı özel eğitim hizmetlerine ilişkin ödemenin Bütçe Uygulama Talimatı ile belirlenen kısmı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Bu miktar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim hizmeti veren kuruma ödenmektedir.

Engelli bireyin ailesine yönelik eğitim hizmetleri nasıl verilmektedir?

Aile eğitimi; tüm eğitim kademelerindeki engelli bireyin eğitimine katkı sağlamak için “rehberlik ve danışmanlık” hizmetlerini içeren bir eğitim olarak verilmektedir.

Aile eğitim hizmetleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullar tarafından hazırlanır ve yürütülür. İhtiyaç halinde bu hizmet evlerde de yürütülebilir.

Üniversite sınavına giren engelli öğrenciler için ne tür kolaylıklar sağlanmaktadır?

Üniversite sınavına giren engelli öğrenciler için gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmaktadır. Ortopedik ve görme engellilere uygun olarak düzenlenmiş sınav mekânları hazırlanmakta, görme engelliler ve az görenler için 30 dakikalık ek sınav süresi verilmekte, sınav sorularını okuyacak ve söylenecek yanıtları yazacak uygun eğitilmiş ve düzgün diksiyonlu niteliklere sahip “yardımcı refakatçi” eşliğinde sınava girme olanağı tanınmaktadır.

Üniversite öğrencilerine sağlanan kolaylıklar nelerdir?

Başarılı ve ihtiyaç sahibi engelli öğrencilere, Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından öncelikli olarak öğrenim kredisi, katkı kredisi ve yurt tahsisi yapılmaktadır. Üniversitelerde, öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla gerekli tedbirleri almak ve bu yönde düzenlemeler yapmak üzere “Engelliler Danışma ve Koordinasyon Birimi” oluşturulması sağlanmıştır.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin okullara ücretsiz erişimi sağlanmakta mıdır?

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve engelli öğrencilerin okumaya teşvik edilmesi amacıyla özel eğitime gereksinim duyan çocukların okullara erişimi ücretsiz sağlanmaktadır. Özel gereksinimi olan öğrencilerin okullarına erişimini sağlayan okul servis ücretleri, Milli Eğitim Bakanlığına aktarılan bütçeden karşılanmaktadır. Bu yardım programından resmi okul statüsündeki;

Görme engelliler okullarında,

İşitme engelliler okullarında,

Ortopedik engelliler okullarında,

Özel eğitim uygulama merkezleri (okulları) 1,2,3. kademe zihinsel engelliler okullarında,

Özel eğitim okulları bünyesinde anasınıfında,

Özel eğitim sınıflarında eğitim alan öğrenciler yararlanmaktadır.

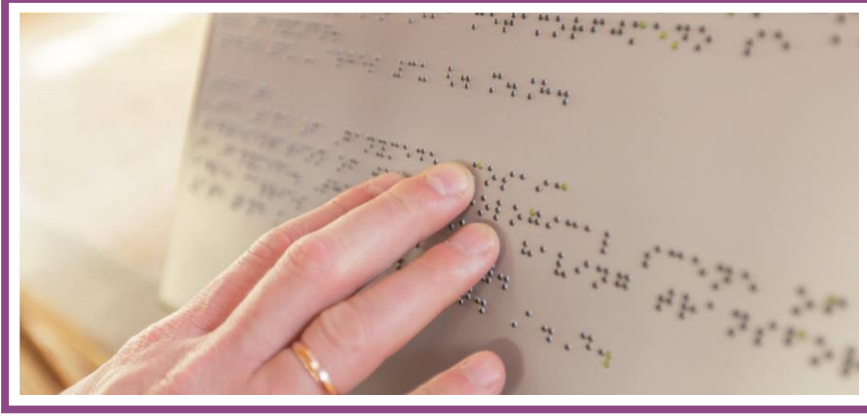
KAMUDA MEMUR VE İŞÇİ OLARAK İSTİHDAM

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na tâbi kurum ve kuruluşlarda istihdam edilmesi gereken engelli kotası ne kadardır?

Devlet Memurları Kanunu’na göre; kurum ve kuruluşlar çalıştırdıkları personele ait kadrolarda %3 oranında engelli personel çalıştırmak zorundadır. %3’ün hesaplanmasında ilgili kurum veya kuruluşun taşra teşkilatı dahil (yurt dışı kadroları hariç) toplam dolu kadro sayısı dikkate alınır.

4857 sayılı İş Kanunu’na tâbi kurum kuruluşlarda istihdam edilmesi gereken engelli işçi oranı ne kadardır?

İş Kanunu uyarınca; işverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları kamu işyerlerinde %4 oranında engelli çalıştırmakla yükümlüdürler. Aynı il sınırları içinde birden fazla işyeri bulunan işverenin bu kapsamda çalıştırmakla yükümlü olduğu işçi sayısı, toplam işçi sayısına göre hesaplanır.

Engelli bireylerin kamuda istihdamında nasıl bir yol izlenmektedir?

Engelli bireylerin kamuda memur ve işçi olarak istihdamı, merkezi bir sınav olan EKPSS aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Engelli bireyler EKPSS'nin yanı sıra diğer sınavlara da girebilmektedirler.

EKPSS'de hangi kurumlara atama yapılmaktadır?

- Döner sermayeli kuruluşlar, kanunlarla kurulan fonlar ve kefalet sandıklarına,
- İl özel idareleri ve belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı müessese, işletme ve döner sermayeli kuruluşlara,
- Devlet Memurları Kanunu'na göre, devlet memuru istihdam eden diğer kamu kuruluşlarına atama yapılmaktadır.

EKPSS'ye katılmak için belirlenen engel oranı var mıdır?

Bu sınava girebilmek için sağlık kurulu raporunda;

- Yetişkinler için en az %40 oranında engelli,
- Çocuklar için en az Hafif Düzeyde ÖGV (40-49) ibaresi olması gerekmektedir.

EKPSS'ye girebilmek için eğitim düzeyi şartı var mıdır?

EKPSS'ye; ortaöğretim kurumlarından, yükseköğretim ön lisans veya lisans programlarından mezun olan veya EKPSS'nin geçerlilik süresi içinde mezun olabilecek durumda olan engelli adaylar başvurabileceklerdir.

Ortaöğretim ve altı eğitim düzeyi engelliler memur olabilirler mi?

Kuraya, ilkokul/ortaokul/ilköğretim/özel eğitim iş uygulama merkezi veya okulu mezunu veya bu okullardan yerleştirme işlemlerine son başvuru tarihi itibarıyla mezun olabilecek durumda olan engelli adaylar başvurabileceklerdir.

EKPSS yerleştirmelerinde üst yaş sınırı var mıdır?

EKPSS/kura başvurularının başladığı ilk gün itibarıyla, 65 yaşını dolduran engelli adayların başvurusu sistem tarafından kabul edilmeyecektir. Tercih kılavuzlarında ilan edilen kadrolara atanmak için başvuracak adayların 18 yaşını tamamlamış olmaları (Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanunu'nun 12'nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartıyla devlet memurluklarına atanabilirler) gerekmektedir.

Kurumlar özel hükümler haricinde, yerleştirme yapılmasını talep edecekleri kadrolar için üst yaş sınırı tespit edemez.

Son sınıf öğrencisi engelli birey EKPSS'den atanabilir mi?

Yerleştirme işlemlerine son başvuru tarihi itibarıyla mezun olabilecek durumda olan engelli adaylar başvurabilir. Tercih işleminde mezun durumda bulunmayan adayların, yerleştirilmeleri yapılmış olsa bile atamaları yapılmaz.

EKPSS başvuru yerleştirme ve atama tarihleri nasıl öğrenilir?

EKPSS ve kuranın tarihi, başvuru tarihi, başvurunun ne şekilde ve nereye yapılacağı; **ÖSYM** ile **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinde** duyurulur.

EKPSS soruları engel gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

Sınavda sorular 4 kategoride sınıflandırılmıştır:

- 1) Genel engelliler
- 2) Görme engelliler
- 3) İşitme engelliler
- 4) Zihinsel engelliler

EKPSS sonuçları ne kadar süreyle geçerlidir?

EKPSS sonuçları dört yıl süreyle geçerlidir.

Çalışan Engelli Memurun hangi hallerde tekrar yerleştirmesi ve ataması yapılamaz?

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelikte; “Halen memur olarak çalışmakta olanlar, başka hizmet sınıfı kapsamındaki kadrolar ile bulundukları kadrolardan farklı olmak kaydıyla mezunu oldukları eğitim programları itibarıyla ihraz etmiş oldukları unvanlara ilişkin kadrolar hariç olmak üzere bu Yönetmelik kapsamında yerleştirme işlemlerine başvuramaz, yerleştirilseler dahi atamaları yapılamaz.” hükmü yer almaktadır.

Yerleştirmesi yapılan kişilere kurum tarafından mülakat veya sınav yapılmakta mıdır?

Yerleştirilen adaylar, kamu kurum ve kuruluşlarınca başka bir sınav veya mülakat yapılmaksızın, ilan edilmiş kadrolara doğrudan atanır.

ÖZEL SEKTÖRDE İŞÇİ OLARAK İSTİHDAM

İşe girmek ve çeşitli kurumlara engelli personel alınıp alınmayacağına ilişkin bilgileri öğrenmek için hangi yol izlenmelidir?

Engelli bireylerin işçi olarak işe yerleşebilmesi için Türkiye İş Kurumu’na veya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine ait resmi internet sitesine (www.iskur.gov.tr) başvuruda bulunması gerekmektedir.

4857 sayılı İş Kanunu kapsamındaki işyerlerinin engelli çalıştırma zorunluluğu ne kadardır?

İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde toplam işçi sayılarının %3’ü oranında, kamu işyerlerinde ise %4’ü oranında engelli ve %2’si oranında eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhsal durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler. Aynı il sınırları içinde birden fazla işyeri bulunan işverenin bu kapsamda çalıştırmakla yükümlü olduğu işçi sayısı, toplam işçi sayısına göre hesaplanır.

Engelli işçi veya memur çalıştırmamanın işverene getirdiği bir yaptırım var mıdır?

Kamu ve özel sektör işverenlerinden engelli işçi çalıştırma sorumluluğunu yerine getirmeyenlere, her ay çalıştırmadığı her engelli birey için belli bir miktar idari para cezası kesilmektedir.

Memur çalıştırmamanın herhangi bir müeyyidesi bulunmamaktadır.

İŞ YERİNİN ENGELLİNİN ERİŞİMİNE UYGUN HALE GETİRİLMESİ VE ÇALIŞTIRILACAĞI ALANLAR

Atanan engelliler için iş yerinde düzenlemeler bulunmakta mıdır?

Kamu kurum ve kuruluşları çalışma yerlerini ve eklentilerini, engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirmek, engellilerin çalışmalarını kolaylaştıracak gerekli tedbirleri almak ve engellilerin görev yaptıkları kadronun gereği olan işleri yapabilmeleri için engel durumlarına göre gerek duyulan yardımcı ve destekleyici araç ve gereçleri temin etmek zorundadır.

İşe yerleştirilen engelliler hangi işlerde çalıştırılır?

Belirli bir mesleği olan engellilerin meslekleri ile ilgili işlerde çalıştırılmaları esastır. Belirli bir mesleği olmayan veya mesleğine uygun kadro bulunmayan engelliler, engel durumlarına göre yapabilecekleri hizmetlere ait mevcut kadrolarda çalıştırılır. Engelliler, engelliliklerini artırıcı veya ek engel getirici işlerde çalıştırılmaz.

İşyerlerinde engellilere yönelik ne tür düzenlemeler yapılmaktadır?

Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre; işverenler, işyerlerini engellilerin çalışmalarını kolaylaştıracak ve işin engelli çalışana uygunluğunu sağlayacak şekilde hazırlamak, sağlıkları için gerekli tedbirleri almak, mesleklerinde veya mesleklerine yakın işlerde çalıştırmak, işleriyle ilgili bilgi ve yeteneklerini geliştirmek, çalışmalarını için gerekli araç ve gereçleri sağlamak zorundadırlar. Engellilerin çalıştırılmayacakları işler başlıklı 19'uncu maddede ise engellilerin sağlık kurulu raporunda çalıştırılmayacakları belirtilen işlerde çalıştırılmayacakları düzenlenmiştir.

Devlet Memurları Kanunu ile Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik'te engelli kotası için açılacak kadroların engellilerin eğitimlerine uygun olması, engellilerin çalışma ortamının engelliye uygun duruma getirilmesi ve engellilerin engelliliklerini artırıcı işlerde çalıştırılmaması konularında hükümler bulunmaktadır.

ENGELLİ MEMURLARA VE ENGELLİ YAKINI BULUNAN MEMURLARA TAYİN HAKKI

Bakım gereksinimi olan engelli yakını bulunan memurların tayininde kolaylık sağlanmakta mıdır?

Atama talebinde bulunacak memurun kendisinin %40 ve üzerinde engelli olması koşulu aranmamaktadır. Ancak; engellilik durumundan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak yer değiştirme talebinde bulunacak memur için en az %40 oranında engelli olmak koşulu aranırken, engelli olmayan memurların eşi veya bakmakla yükümlü olduğu birinci derece kan hısımlarında, yetişkinlerde "Tam Bağımlı Engelli Birey", 18 yaşının altındaki bireylerde ise sağlık kurulu raporunda;

- Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79),
- Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89),
- Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ibarelerinden birinin bulunması koşulu aranmaktadır.

ÇALIŞAN ENGELLİ BİREYLERİN ERKEN EMEKLİLİĞİ VE MALULEN EMEKLİLİĞİ

Erken emeklilik hakkında kimler yararlanabilir?

İster doğuştan engelli olup SSK'lı, Bağ-Kur'lu ya da memur olarak çalışmaya başlasın, ister işe girdikten sonra engelli olsun; %40 ve üzeri engel oranına sahip tüm engelli çalışanlar erken emeklilik hakkına sahiptir.

Malulen emeklilik hakkında kimler yararlanabilir?

Malulen emekli olabilmek için gerekli ilk ve en önemli şart, çalışma gücünde en az %60 kayıp olduğuna dair sağlık kurulu raporudur. Malullük aylığı alabilmek açısından ikinci şart, kişinin malullük için gerekli sağlık kurulu raporunu almak üzere SGK'ya başvurduğu tarihte en az 1.800 gün ödenmiş priminin olmasıdır.

Engelli bireyler erken emekli veya malulen emekli olmak için nereye müracaat etmelidir?

Engellilerin emeklilik işlemleri diğer çalışanlarda olduğu gibi SGK tarafından yapılmaktadır. Engelliler erken emeklilik ya da malulen emeklilik işlemlerini SGK'ya müracaat ederek başlatabilirler.

Çalışan ve engelli çocuğu olan anneler için erken emeklilik hakkı var mıdır?

Çalışan ve engelli çocuğu olan anneler belli koşullara bağlı olarak erken emeklilik hakkından yararlanabilmektedir. Sosyal güvenlik reformu olarak bilinen 5510 sayılı kanunla, sosyal güvenlik sistemimize getirilen yeni bir düzenleme ile başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunanların, 01.10.2008 tarihinden sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenecektir. Eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilecektir.

ENGELLİ ÇALIŞANLARA VE ENGELLİ YAKINI BULUNAN ÇALIŞANLARA TANINAN DİĞER HAKLAR

Engelli memurlar gece nöbeti ve gece vardiyası tutacaklar mı?

Engelli memurlara isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilmeyecektir.

Engelli yakını bulunan memurlar da bu haktan yararlanabilmekte midir?

Kamu çalışanının kanunen bakmakla yükümlü olduğu engeli olan aile üyesinin, bakıma ihtiyacı olduğunun ilgili mevzuatına göre alınmış geçerli engelli sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmesi kaydıyla, bu durumdaki personele; engelli aile üyesinin günlük bakımı için izin kullanımında gerekli kolaylık sağlanacak ve personel mesai saatleri dışındaki nöbet görevinden ve gece vardiyasından muaf tutulacaktır.

Engelli çocuğu bulunan ebeveynlerin, mazeret izninden yararlanma koşulları nedir?

Hem memurların hem de işçilerin en az %70 oranında engelli veya süregelen hastalığı olan çocuğunun tedavisinde, hastalık raporuna dayalı olarak ve çalışan ebeveyninden sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla, bir yıl içinde toptan veya bölümler halinde on güne kadar mazeret izni verilir.

GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ

Engelliliğe bağlı gelir vergisi indiriminden kimler yararlanabilmektedir?

Engelli hizmet erbabı/serbest meslek erbabı ile bakmakla yükümlü olduğu engelli birey bulunan hizmet erbabı/serbest meslek erbabı; engelliliğe bağlı gelir vergisi indiriminden yararlanabilir.

Basit usulde vergilendirilen engellilerden hangi meslek dalları gelir vergisi indiriminden faydalanmaktadır?

Basit usulde vergilendirilenlerden; tüccar ve ücretli durumuna girmeksizin imalat, tamirat ve küçük sanat işleri ile uğraşan, (ilk madde ve yardımcı malzeme müşteriye ait olarak faaliyet gösteren) terzi, tamirci, marangoz gibi engelliler yararlanmaktadır.

Kamu sektöründe ve özel sektörde çalışan engellilerin gelir vergisi indiriminden yararlanabilmeleri için yapacakları işlemler nelerdir?

Gelir vergisi indiriminden yararlanmak isteyen engelli hizmet erbabı, T.C. kimlik kartı örneği ve çalıştığı işyerinden alacağı hizmet erbabı olduğunu gösterir belge ile birlikte, illerde Defterdarlıklara, bağımsız vergi dairesi bulunan ilçelerde Vergi Dairesi Müdürlüğüne, diğer ilçelerde Malmüdürlüklerine bir dilekçe ile başvuracaktır.

KORUMALI İŞYERLERİ

Korumalı işyerlerinin amacı nedir?

Korumalı işyerleri, işgücü piyasasında çalışma imkanı kısıtlı olan zihinsel veya ruhsal engelli bireylere istihdam ortamları oluşturulması amacıyla teknik ve mali yönden desteklenen işyerleridir.

Korumalı işyerinde kimler çalışabilir?

15 yaşını bitirmiş, Türkiye İş Kurumu'na kayıtlı olan ve sağlık kurulu raporunda;

- Yetişkinler için en az % 40 oranında engelli,
- Çocuklar için (0-18) ÇÖZGER
  - Hafif Düzeyde ÖGV (40-49),
  - Orta Düzeyde ÖGV(50-59)
  - İleri Düzeyde ÖGV (60-69)
  - Çok İleri Düzeyde ÖGV(70-79)
  - Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89)
  - Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ibarelerinden biri bulunan zihinsel veya ruhsal engelli bireyler çalışabilirler.

Korumalı işyeri statüsü almak için nereye başvurulur?

İşyerine korumalı işyeri statüsü almak isteyen bir işveren, ilinde bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne başvuruda bulunmalıdır.

Korumalı işyeri teşvikleri nelerdir?

Korumalı işyerine yönelik, gelir ve kurumlar vergisi indirimi ve çevre ve temizlik vergisinden muafiyeti bulunmaktadır. Korumalı işyerlerinde çalışacak zihinsel veya ruhsal engellilerin maaşlarının belirli bir oranı Bakanlığımızca karşılanır. Korumalı işyerlerinde çalışan zihinsel veya ruhsal engellilerin işsizlik sigortası, işveren payı primleri de Devlet Hazinesinden karşılanır.

Bir işyerinin, korumalı işyeri statüsü kazanabilmesi için kaç engelli çalıştırması gerekir?

Korumalı işyerinde en az beş engellinin çalıştırılması gerekmektedir. Bununla beraber, korumalı işyerlerinde çalışacak engelli bireylerin sayısının, toplam işçi sayısına oranı %50'den az olamaz.

KENDİ İŞİNİ KURMAK

Kendi işini kurmak isteyen engelli bireylere sağlanan destekler nelerdir?

ESKR'de %40 ve üzeri engel oranına sahip kendi işini kurmak isteyen engelli bireyler, kurmak istedikleri işle ilgili projelerini belli dönemlerde Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine sunarak Türkiye İş Kurumu bünyesinde oluşturulan Ceza Paraları Fonundan maddi destek alabilmektedir.

KOSGEB tarafından girişimcilik eğitimleri düzenlenmekte ve eğitimi başarı ile tamamlayanlara kredi sağlanmaktadır.

ERİŞİLEBİLİRLİK

Erişilebilirlik; binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelli bireyler de dahil olmak üzere herkes tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasıdır.

Erişilebilirliğin kapsamı nedir? Nereler erişilebilir olmalıdır?

Kentsel yaşamın engellilerin erişilebilirliğine uygun olarak düzenlemesi yasal olarak zorunludur. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun hükümlerine göre yapıları çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanmalıdır.

Bu Kanun kapsamında;

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapıların,

Mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların,

Özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının,

Bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelli bireylerin erişilebilirliğine uygun olması zorunludur.

Erişilebilirliğin izleme ve denetlemesi nasıl yapılır?

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme komisyonları 81 ilde valilikler bünyesinde kurulmuştur. Bu komisyonlar Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme formlarını kullanarak kanun ile belirlenen kamu kullanımına açık bina, açık alan ve toplu taşıma araçlarının inceleme ve denetimlerini gerçekleştirmektedir.

Erişilebilirlik ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmediği tespit edilen gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine idari para cezası kesilebilir. Erişilebilirlik mevzuatına uygunluğu komisyonca belirlenenlere ise valilik tarafından “Erişilebilirlik Belgesi” verilir.

Uygun olmayan erişilebilirlik uygulamaları şikâyet edilebilir mi?

Komisyonlara kamu kullanımına açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının denetimi için Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü aracılığıyla şikâyet başvurusunda bulunulabilir.

Oturulan konutta engelli bireye uygun düzenleme yapılabilir mi?

Kat Mülkiyeti Kanununa tabi olan apartman, site vb. konutlarda yaşayan kişiler engeline uygun tadilat yaptırmaya olanağına sahiptir. Engellilerin yaşamı için zorunluluk göstermesi halinde, proje tadili kat maliklerinin en geç üç ay içerisinde yapacağı toplantıda görüşülerek sayı ve arsa çoğunluğu ile karara bağlanır.

Toplantının bu süre içinde yapılmaması veya tadilat talebinin çoğunlukla kabul edilmemesi durumunda;

Kat maliki, tadilat yapılacak olan binanın ruhsat işlemlerinin yapıldığı kuruluşa başvuru yaparak bir komisyon oluşturulmasını talep edebilir. İlgili kat malikinin talebi üzerine bina güvenliğinin tehlikeye sokulmadığını bildirir komisyon raporuna istinaden ilgili mercilerden alınacak tasdikli proje değişikliği veya krokiye göre inşaat, onarım ve tesis yapılır.

Bu durumda proje tadilatına ilişkin inşaat ve imalat giderleri başvuru sahibine aittir. İlgili merciler, tasdikli proje değişikliği veya kroki taleplerini en geç altı ay içinde sonuçlandırır.

Yeni yapılacak konutların erişilebilir olması gerekiyor mu?

İmar mevzuatı ve Engelliler Hakkında Kanun gereği yeni yapılan konutların projesi hazırlanırken ve inşaat aşaması ile her türlü denetim ve onay aşamasında ilgili mevzuatta yer alan erişilebilirlik hükümlerine uygun olması gerekmektedir.

Şehirlerarası turizm ve servis taşımacılığı hizmetlerinin erişilebilirliği

Karayolu ile turizm taşımacılığı yapan veya şehirlerarası toplu taşıma hizmeti veren gerçek ve tüzel kişiler, engelli bireyin erişilebilir toplu taşıma hizmeti sağlanmasına ilişkin talebini azami 72 saat içinde karşılamakla ve servis taşımacılığı yapan gerçek ve tüzel kişiler, engelli personel veya öğrenciye talep hâlinde erişilebilir taşıma hizmetini sağlamakla yükümlüdür.

Engellilerin elektronik haberleşme sektöründe yararlanabileceği avantajlar nelerdir?

“Sosyal Açıdan Desteklenmesi Gereken Kesimlere Yönelik Tedbirlere İlişkin Usul ve Esaslar” Bilgi ve İletişim Kurumu tarafından alınan kurul kararı ile onaylanmıştır. Usul ve esaslara göre elektronik haberleşme sektöründe hizmet sunan iki yüz bin (200.000)’in üzerinde abonesi bulunan işletmeci, engellilere, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimlerine ve gazilere, ilgili durumlarını gösterir belge ile başvurmaları ve engelli/gazi/shhit yakını olma bilgisinin bu hizmetin sunumu kapsamında işlenmesine dair açık rızalarının alınması halinde, katma değerli hizmetler hariç olmak üzere;

Tüm bireysel faturalı tarife, abonelik paketi ve kampanya seçenekleri için, adlarına kayıtlı, asgari bir (1) adet abonelik için, KDV matrahı esas alınarak diğer abonelere uygulanan fiyatlar üzerinden asgari %25 (yüzde yirmi beş) oranında ek indirim uygular.

Tüm bireysel ön ödemeli tarife, abonelik paketi ve kampanya seçenekleri için, adlarına kayıtlı, asgari bir (1) adet abonelik için, diğer abonelere uygulanan ses, mesaj, veri gibi faydalar esas alınarak asgari %25 (yüzde yirmi beş) oranında ek fayda sağlar.

Bunlarla birlikte işletmeci çevrim içi işlem merkezi üzerinden yapılabilecek işlem çeşitliliğinin teknik imkânlar dâhilinde geniş tutulması ve bu kanaldan gerçekleştirilebilen işlemlerin erişilebilirliğinin sağlanması hususunda engelli bireylerin ihtiyaçlarının dikkate alınmasını teminen gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

İşitme engelli bireyler e-Devlet hizmetlerinden yararlanabilir mi?

E-Devlet Engelsiz Çağrı Merkezinde Türk İşaret Dili bilen e-Devlet Çağrı Merkezi çalışanları ile görüntülü olarak görüşme imkânına kavuşan engelli vatandaşlarımız e-Devlet Kapısı ile ilgili tüm soru ve sorunlarına buradan destek alabilmektedir.

ENGELLİLER İÇİN MOTORLU TAŞIT ALIMINDA SUNULAN HİZMET VE MUAFİYETLER

ÖTV Muafiyeti Nedir?

Engellilik oranı %90 veya üzerinde olan yetişkin engelliler ile Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nda (ÇÖZGER) “Özel Koşul Gereksinimi Vardır” ibaresi bulunan 18 yaş altı engelliler ÖTV istisnasından yararlanabilirler. Bununla birlikte, engellilik oranı %90'ın altında olan engellilerden engelli sağlık kurulu raporunda "Sadece hareket ettirici aksamda özel tertibatlı taşıt kullanması gerekir." değerlendirmesi bulunanlardan, ilk iktisabı yapılacak taşıtın hareket ettirici aksamında (debriyaj pedalı, fren pedalı, gaz pedalı ve/veya vites kolunda) tadilat yaptırılmasını gerektirecek nitelikte olan engelliler ÖTV istisnasından yararlanabilirler.

Taşıtta tadilat aranmayan istisna uygulanmasının şartları nelerdir?

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) Kanunu'nun 7'nci maddesi uyarınca; Kanuna ekli (II) sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tâbi mallardan; hesaplanması gereken özel tüketim vergisi ve diğer her türlü vergiler dahil bedeli Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen tutarı aşmayanların, engellilik oranı %90 veya daha fazla olan malul ve engelliler tarafından beş yılda bir defa olmak üzere ilk iktisabı (ilk alımı) ÖTV'den istisnadır.

İstisnadan kimler yararlanabilir?

Engelli sağlık kurulu raporlarında erişkinler için engel oranı % 90 ve üzeri olanlar ile 0-18 yaş aralığında olan bireyler için “Özel Koşul Gereksinimi Vardır” ifadeleri yer alan bireyler istisnadan yararlanabilir.

İstisna kapsamına alınan taşıtın malul/engelli tarafından bizzat kullanılmasının mümkün olmaması halinde, zorunlu haller dışında, engelli bireyin sürekli olarak istifadesine sunulması gerekir.

ÖTV istisnasından yararlanan engelli bireyin, engelli sürücü belgesine sahip olma şartı var mıdır?

Engel oranı %90 ve üzerinde olması durumunda ÖTV istisnasından faydalanan engelli bireyin, sürücü belgesine sahip olma şartı bulunmamaktadır.

Engellilik derecesi %90'ın altında olması durumunda ÖTV muafiyetinden yararlanılabilir mi?

Özel Tüketim Vergisi Kanununun 7'nci maddesi uyarınca, Kanuna ekli (II) sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tâbi mallardan; hesaplanması gereken özel tüketim vergisi ve diğer her türlü vergiler dahil bedeli Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen tutarı aşmayanların, bizzat kullanma amacıyla engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibat yaptıran malul ve engelliler tarafından beş yılda bir defa olmak üzere ilk alımları ÖTV'den istisnadır.

Bu uygulamadan, engellilik durumu, manuel vitesli bir taşıtın hareket ettirici aksamında tadilat yaptırılmasını gerektirecek nitelikte olanlar, diğer bir ifade ile manuel vitesli bir taşıtın hareket ettirici aksamında engelliliğe uygun tertibat yaptırılmadan taşıtı kullanamayacak olanlar yararlanabilir. Örneğin, sadece sağ veya sol el parmaklardan herhangi bir ya da birkaçı olmayanlar bu uygulamadan yararlanamaz. İstisna kapsamında ilk iktisabı yapılan taşıtın, zorunlu haller dışında, engelli birey tarafından bizzat kullanılması gerekir.

İstisna kapsamındaki taşıtlarda yaptırılacak tadilatın mahiyeti nedir?

Bu uygulamada, taşıtı hareket ettirici aksam olarak debriyaj, fren ve gaz pedalları ile vites kolu kabul edilir. İlk iktisaptan önce hareket ettirici aksamda sabitlenmiş bir şekilde özel tertibat yapılması gerekmekte olup, yapılan özel tertibatın bireyin engelliliğiyle uyumlu olması da zorunludur.

Sol el ve/veya kolda engelliliği bulunanların, taşıtı hareket ettirici aksam sayılan manuel vites kolunu engelliliğe uygun olarak direksiyona monte ettirmesi ve benzeri şekilde tadilat yaptırması veya taşıtın fabrika çıkışında vitesin direksiyonun sağ tarafına sabitlenmiş olması gibi haller hareket ettirici aksamda özel tertibat olarak kabul edilir.

Direksiyona topuz takılması, engelin bulunduğu taraftaki silecek kolu, sinyal, cam silecek kumandası, dörtlü flaşör, ön-arka cam su fiskeyi, korna ve kontak gibi düzeneklerin diğer tarafa alınması veya direksiyon simidine monte edilmesi ve benzeri tadilatlar taşıtı hareket ettirici aksamda özel tertibat kapsamında değerlendirilmez.

Otomatik vitesli araç özel tertibat olarak kabul edilir mi?

Manuel vitesli bir taşıtı vites kolunda ve/veya debriyaj pedalında sabitlenmiş özel tertibat yaptırmadan kullanamayacak durumda olan engelliler bakımından, otomatik vitesli taşıtlar, özel tertibatlı taşıt olarak kabul edilir.

İstisna kapsamındaki taşıtlar nelerdir?

Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (II) sayılı listedeki kayıt ve tescile tabi taşıtlardan, sadece, Türk Gümrük Tarife Cetvelinin;

- 87.03 tarife pozisyonunda yer alan, motor silindir hacmine bakılmaksızın, hesaplanması gereken özel tüketim vergisi ve diğer her türlü vergiler dâhil bedeli Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen tutar ve altında olan binek otomobil, panelvan, pick-up, arazi taşıtı, ATV, jeep, steysin vagon, vb. taşıtlar,
- 87.04 tarife pozisyonunda yer alan, eşya taşımaya mahsus, 2800 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip van, panelvan, kamyonet, pick-up, vb. taşıtlar,
- 87.11 tarife pozisyonunda yer alan, motor silindir hacmine bakılmaksızın, motosikletler istisnadan yararlanılabilmektedir.

Özel tertibatlı araçları kimler kullanabilir?

Engellilik oranı %90'ın altında olan engelli bireyler tarafından bizzat kullanılmak amacıyla düzenlenmiş özel tertibatlı araçları, engelli araç sahibinin yanı sıra araç sahibinin eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlarından bir sürücü veya noter tarafından düzenlenmiş iş akdine bağlı olarak istihdam edilen bir sürücü de kullanabilir.

Ancak, söz konusu bireylerin de engelli aracını kullanabilmesi için “herhangi bir engeli bulunmayan bireylerin kullanımına uygun olarak üretilmiş olan aracın teknik donanımlarında hiçbir değişiklik yapılmadan, engelli bireyin sağlık raporunda belirtilen tertibatın ilave aparatlarla taktırılmış olması” ve aracın engelli veya bu bireyler tarafından her iki şekilde de kullanılabileceğinin yetkili kurum ve kuruluşlarca belgelendirilmesi şarttır.

Engelli birey adına alınan araçlar kimler tarafından kullanılabilir?

Araç sahibi olan engelli bireyin aparatlı işlemlerde birinci derece yakınlarından TSE onayı verilen kişiler, %90 ve üzeri için engelli bireyin (birinci, ikinci ve üçüncü derece, sözleşmeli sürücü) yakınları kullanabilir.

Engelli raporuna sahip olan birinin tercih edebileceği motor seçenekleri nelerdir?

Motor silindir hacmine bakılmaksızın bu araçlar istisna kapsamında değerlendirilir.

Engelli bireyler motorlu taşıt vergi istisnasından (MTV) faydalanabilir mi?

Engellilik oranı %90 ve daha fazla olan malûl ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtları ile diğer malûl ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtları motorlu taşıtlar vergisinden istisna edilmiştir.

Engelliye ait aracın ilk iktisabından sonra doğal afet veya kaza sonucu “pert” olması, kullanılamaz hale gelmesi durumunda yeni bir sıfır araç alımında ÖTV hesaplanır mı?

Doğal afet veya kaza sonucu aracın kullanılamaz hale gelmesi nedeniyle hurdaya ayrılması halinde bu aracın ilk iktisap tarihinden itibaren beş yıl geçmemiş olsa dahi aynı koşullarla başka bir aracın ilk iktisabında da istisnadan yararlanılabilecektir.

Engellinin ilk araç alımında (ilk iktisabında) ÖTV doğar mı?

Kayıt ve tescile tâbi mallardan; bizzat kullanma amacıyla engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibat yaptıran malûl ve engelliler tarafından, beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı, vergiden müstesnadır.

Engelli park kartı nedir?

Yalnızca üzerine araç tescil edilmiş engelli bireylerin, ayrılmış park alanlarına araçlarını bıraktıklarında camdan görünür şekilde yerleştirdikleri park kartlarıdır.

Engellilere ayrılmış otoparkları kimler kullanabilir?

Engelli bireylere ayrılmış otopark yerlerini kullanabilmek için engelli ve gazilere verilen kartlardan edinilmesi gerekmektedir. Engellilere ve gazilere park kartlarının verilmesi, kullanılması ve iptaline dair usul ve esaslar Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmektedir. Engelliler ve gazilerin bu kartı alabilmek için bulunulan il veya ilçelerdeki Trafik Denetleme Amirlikleri veya bürolarına başvuru yapmaları gereklidir.

Engelli bireyler için ayrılmış park yerlerine ilişkin yasal düzenlemeler nelerdir? Engelli park yerleri ve kaldırımaların işgali durumunda ne yapılmalıdır?

Otopark Yönetmeliğinde; otoparkların yapımında TSE standartlarına uyulması, umumi bina, bölge otoparkları ve genel otoparklarda, giriş-çıkış ve asansörlerine en yakın yerlerinde birden az olmamak şartıyla, her 20 park yerinden birinin engelli işareti konularak engelliler için ayrılması zorunludur.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 61’inci maddesine göre “Engellilerin araçları için ayrılmış park yerlerine” engelli olamayanlar tarafından park edilmesi yasaklanmıştır ve engelli olmayanlar tarafından yapılan ihlâlin para cezası iki kat olarak uygulanmaktadır. Yasaklara aykırı olarak park edilmiş araçlar trafik zabıtasınca kaldırılabilir.

B sınıfı engelli ehliyeti almak için hangi şartlar aranmaktadır?

1 Ocak 2016 tarihinden itibaren, “**H sınıfı**” engelli sürücü uygulaması kaldırılmış ve engelli sürücülere de B sınıfı engelli ehliyetleri düzenlenmeye başlanmıştır. Bir başka deyişle, engelli bireyler için ayrı bir sürücü belgesi sınıfı bulunmamaktadır.

B sınıfı engelli sürücü belgesi alabilmek için 18 yaşını doldurmuş ve 19 yaşından gün almak ve bağlı bulunulan aile hekimine başvurmak gereklidir.

Aile hekimince engelli bireyin özel tertibatlı araç kullanabileceğine yönelik karar verilmesi durumunda, engelli sürücü adayı İl Sağlık Müdürlükleri’ne bağlı İl Sağlık Komisyonu’na sevk edilir.

İl Sağlık Komisyonu tarafından, engelli bireyin kullanacağı araçta bulunması gereken özel tertibat, “Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmeliğe” göre hazırlanan listeden belirlenen kodu ile birlikte sağlık raporuna yazılır.

Sağlık raporunda belirtilen kısıtlama ve araç uyarılama kodları engelli sürücü belgesine de işlenmekte ve engelli sürücünün bu kodlara uygun olan araç kullanması gerekmektedir.

Engelli bireyin vefat etmesi durumunda ÖTV istisnası kapsamında iktisap edilen taşıtın veraset yoluyla intikalinde ÖTV alınır mı?

ÖTV Kanununa göre, ilk iktisabında istisna uygulanan kayıt ve tescile tabi taşıtların, veraset yoluyla intikallerinde ÖTV aranmaz. Dolayısıyla, taşıtın veraset yoluyla intikaline bağlı olarak müştereken bütün mirasçılar adına kayıt ve tescil edilmesi halinde, bu intikal işlemi nedeniyle ÖTV uygulanmaz. Ancak, muristen mirasçılara sadece bir taşıtın intikal etmiş olması, başka bir mal ve/veya hakkın intikal etmemiş olması halinde, taşıtın miras hisselerinin tek bir mirasçıya devredilmesi, devralan mirasçı açısından (kendi miras hissesine karşılık gelen kısmı hariç olmak üzere) “**veraset yoluyla intikal**” olarak değerlendirilmez.

Muristen mirasçılara intikal etmiş olan terekede söz konusu taşıtın yanı sıra başkaca mal ve/veya hakkın da bulunması halinde ise diğer mirasçıların, lehine taşıt üzerindeki mülkiyet hakkından ivazsız olarak feragatini gösteren belgenin ibrazı şartıyla istisnadan yararlanılmış olan taşıtın lehine feragat edilen mirasçıya intikali, “veraset yoluyla intikal” olarak değerlendirilir. Bununla birlikte, terekede yer alan diğer mal ve/veya hakların değerinin taşıtın değeri ile mütenasip olması gerekmektedir.

Kaza sonucu vücudunun fonksiyonlarını sonradan kaybeden kişi, var olan sürücü belgesini nasıl değiştirebilir?

Bu bireyler tekrar yazılı sınava tabi tutulmazlar, verilen sağlık kurulu raporuna göre düzenlenmiş özel araçlarla eğitim aldıktan sonra, direksiyon sınavına tabi tutulurlar. Bu sınavda başarılı olan sürücüler engelli sürücü belgesi almaya hak kazanır.

Engelliler araçlarını aldıktan 5 yıl sonra engeli olmayan birisine ÖTV ödemededen satabilirler mi?

Düzenlenen istisnadan yararlanan malul ve engellilerin bu kapsamda iktisap ettikleri araçları 5 yıldan fazla kullanarak bir başkasına satması durumunda, aracı alan kişi tarafından ÖTV ödenmeyecektir.

Engelli yakınına ÖTV indirimi var mı?

ÖTV indirimi sadece engelli bireyin şahsına tanınmış bir haktır.

Zihinsel engelli birey ÖTV indiriminden yararlanabilir mi?

Engellilik yüzdesi, %90 ve üzeri olanlar ile 0-18 yaş aralığında olan bireyler için “Özel Koşul Gereksinimi Vardır” ifadeleri raporlarında yer alan engelli bireyin üzerine araç alınabilir.

Araç alımında bankalar kredi veriyor mu?

Bankaların araba alımında, engelli bireylere özel kredi ya da faiz şartları olmayıp, herkese tanınan banka kredi şartları engelli bireyler için de geçerlidir.

ENGELLİ BİREYLERE SAĞLANAN DİĞER İNDİRİM VE MUAFİYETLER

Çocuklar için (0-18 yaş);

ÇÖZGER’de ”Hafif Düzeyde ÖGV (40-49), Orta Düzeyde ÖGV (50-59) , İleri Düzeyde ÖGV(60-69,) Çok İleri Düzeyde ÖGV(70-79) Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89), Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99)” tanımlamalardan herhangi birini almış olan çocuklar,

Yetişkinler için;

ESKR’de %40 ve üzeri engel oranı almış olan bireyler aşağıdaki indirim ve muafiyetlerden yararlanabilmektedirler:

- Engelli kimlik kartına sahip olan her engelli birey, kullandığı **toplu taşıma araçlarında ücretsiz seyahat hakkından** yararlanır. Tüm resmi ve özel halk otobüsleri, deniz ulaşım araçları ve TCDD bünyesindeki trenlerden engelli bireyler ücretsiz faydalanmaktadır. Engelli bireyin ücretsiz seyahat hakkından yararlandırılmama yahut hakkının kullanımının zorlaştırılması durumlarında olayın geçtiği yerin Mülki İdare Amirliği’ne olay tarihi, zamanı, araç plakası ve olay yeri ile ilgili ayrıntıları içerecek şekilde **şikâyetle bulunulması gerekmektedir.**
- Tüm iç ve dış hatlar uçuşlarında %20 indirim sağlanmaktadır.
- **Konut vergisi muafiyeti** 200 metrekareden küçük tek konutu olan engelli bireyler emlak vergisinden muaftır.
- Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programlarının temini **KDV’den müstesnadır.**
- Müze ve ören yerlerine giriş **ücretsizdir.**

- Milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına giriş **ücretsizdir**.
- Devlet tiyatrolarından **ücretsiz** yararlanmaktadırlar.
- **TOKİ**, hazırladığı projeler kapsamında planlanan konut sayısının %5'i kadarını engelli vatandaşlarımıza ayırmaktadır. Kimlik fotokopisi ve engelli sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılmakta, hak sahipleri kura ile belirlenmektedir.
- **GSM operatörleri**, engelli bireylere özel tarifeler uygulamaktadır.

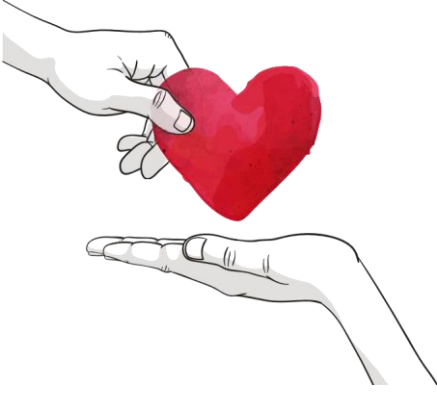

SOSYAL YARDIMLAR

Engelli aylığından nasıl yararlanılır?

Engelli aylığı 2022 sayılı Kanun kapsamında, sosyal güvenlik kurumlarından (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı) hiçbirine tabi olmayan ve muhtaçlığı ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından belgelenen, 18 yaşından büyük engellilere ya da 18 yaşından küçük engelli yakını bulunanlara verilen bir aylıktır. Engelli aylığından yararlanmak için gelir kriteri bulunmaktadır. Hanenin toplam gelirin (menkul-gayrimenkul), hanede ikamet eden kişi sayısına bölündüğünde ortaya çıkan tutarın net asgari ücretin üçte birini geçmemesi gerekmektedir.

18 yaşından büyük engellilerin %40 ve üzeri engel oranına sahip olmaları, 18 yaşın altındaki engelliler için Hafif Düzeyde ÖGV (40-49,) Orta Düzeyde ÖGV (50-59) , İleri Düzeyde ÖGV (60-69) Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79), Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89), Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90- 99) ifadelerinden birini almış olma şartı aranmaktadır.

Muhtaç aylığından nasıl yararlanılır?

“Vakıflar Yönetmeliği” hükümleri gereğince muhtaç aylığı bağlanabilmektedir. Muhtaçlık aylığı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ödenmektedir.

18 yaşından büyük engellilerin %40 ve üzeri engel oranına sahip olmaları, 18 yaşın altındaki engelliler için Hafif Düzeyde ÖGV (40-49,) Orta Düzeyde ÖGV (50-59), İleri Düzeyde ÖGV (60-69) Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79), Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89), Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ifadelerinden birini almış olmaları, ailenin sosyal güvencesinin olmaması, ailenin herhangi bir gelir veya aylığı bulunmaması, kişinin mahkeme kararı veya kanunla bakım altına alınmamış olması, ailenin gelir getirici taşınır ve taşınmaz malı mevcut olmaması veya olup da bunlardan elde edeceği aylık ortalama gelirinin Muhtaçlık Yönetmeliği ile belirlenen muhtaç aylığı miktarını geçmemesi şartı ile bağlanabilmektedir.

Evde bakım yardımı nedir?

Engelli bireylerin bakımının aile yanında sağlanması ve yaşadıkları çevrede desteklenmesi amacıyla ağır/tam bağımlı durumdaki engelli bireye bakım veren aile üyesi/yakınına ödenen yardıma evde bakım yardımı denilmektedir. Evde bakım yardımı, engelli bireylerin kendisine değil, bakımını üstlenen akrabası, vasisi gibi üçüncü kişilere yapılan yardımdır.

Evde bakım yardımından nasıl yararlanılır?

Evde bakım yardımından yararlanmak için 2 kriter bulunmaktadır:

1. Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarının, asgarî ücretin aylık net tutarının 2/3’ünden daha az olması,
2. 18 yaşından büyük engelli bireyin “ağır engelli/ tam bağımlı” olduğunu sağlık kurulu raporu ile belgelendirmesi, 18 yaşından küçük engelli bireyin “Çok ileri düzeyde Özel Gereksinimi Var (Çok ileri düzeyde ÖGV)” , “Belirgin Özel Gereksinimi Var (Belirgin ÖGV)” ve “Özel Koşul Gereksinimi Var (ÖKGV)” ibareli sağlık kurulu raporu bulunması.

Bu iki kriterin sağlanması halinde, bakım hizmetleri değerlendirme heyetlerince yapılan incelemede uygun görülen engelli bireyler için evde bakımını sağlayan yakınına evde bakım yardımı yapılmaktadır. Evde bakım yardımı alabilmek için engelli bireyin ikametgâhının bulunduğu yerdeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne veya varsa Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri'ne başvurulması gerekmektedir.

Engelliler için elektrik indirimi yapılmakta mıdır?

Kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı şekilde hayatını sürdürmek durumunda kalan engellilere ve ailelerine Elektrik Fatura Bedeli ve Kesintisiz Güç Kaynağı Desteği sağlanmaktadır. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre Evde Bakım Yardımı almayan, kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı olan hastaların yaşadığı haneler elektrik indiriminden faydalanabilmektedir. Engellinin/hastanın vekili, vasisi veya velisi tarafından hasta adına başvuru yapılabileceği gibi bu kişilerin bulunmaması durumunda hastanın hanesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personeli tarafından da başvuru yapılabilmektedir. Söz konusu ailelere elektrik tüketimi ile ilgili aşağıdaki destekler verilmektedir.

Elektrik Tüketim Desteği: Hak sahiplerinin konutlarına ait elektrik faturalarına destek olmak için kullanılan cihazın elektrik tüketim düzeyine göre aylık belirli bir miktara kadar yardım yapılmasını içermektedir.

Kesintisiz Güç Kaynağı Desteği: Hak sahiplerine kesintisiz güç kaynağı sağlanabilmektedir.

Birikmiş Elektrik Borcu Desteği: Yardımın başladığı ilk ay, tek sefere mahsus olmak üzere, hak sahibi hanelerin cihaza bağlanma tarihinden sonraki birikmiş elektrik borçları ödenebilmektedir. Elektrik yardımı ve desteği için engelli vatandaşlarımızın “Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakıflarına” gerekli raporlarla başvurması gerekmektedir.

ENGELLİ BAKIM HİZMETİ

Bakım hizmeti nedir?

Aile yanında bakımı mümkün olmayan engelli bireylere engelli bakım merkezlerinde insan onuruna yakışır şekilde ve engelli hakları temelinde; yaş, cinsiyet ve engel durumuna uygun olarak bakım, rehabilitasyon ve aile danışma hizmetleri ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Bakım hizmetleri kapsamında; engelli bireylerin beslenmesi, korunması, temizliği gibi temel yaşam ihtiyaçları karşılanmakta iken rehabilitasyon hizmetleri kapsamında; engelli bireylerin olan ve geliştirilen yeteneklerinin ve becerilerinin korunması ve geliştirilmesi sosyal, sportif, sanatsal ve kültürel ve iş uğraşı faaliyetleri ile etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Engelli bireylere sunulan bakım hizmetleri nelerdir?

A) Resmi Yatılı Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri / Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri

Bedensel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal engeli nedeni ile günlük hayatın tekrar eden gereklerini yerine getiremeyecek durumda olan engelli bireyler herhangi bir gelirin olup olmamasına bakılmaksızın bu merkezlerimizden ücretsiz olarak bakım hizmeti alabilmektedir. Yatılı Bakım ve Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri'nde bakım hizmeti yanında rehabilitasyon hizmetleri de sunulmaktadır. Resmi Yatılı Bakım ve Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri'nden bakım hizmeti alabilmek için hizmet alacak olan engelli bireye ait engelliler için sağlık kurulu raporu gereklidir. Yatılı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için başvuru Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan Yatılı Bakım ve Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezlerine yapılabilir.

1) Umut Evleri

Resmi bakım merkezlerimizde bakım hizmeti alan engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarını sağlamak amacıyla engelli bireylerin müstakil ev veya apartman dairelerinde en fazla 6 kapasiteli olarak hizmete açılan ek ünitelerimizdir. Resmi bakım merkezlerinde bakım hizmeti almakta olan engelli bireylerden durumları uygun olanların meslek personelinin raporu doğrultusunda, merkezlerin ek ünitesi olan "Umut Evi" olarak isimlendirilen evlerde toplum yaşamına aktif katılımlarının sağlanarak bakımlarının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

2) Aktif Yaşam Merkezleri

Engelli bireylere yönelik aktif yaşam merkezleri ile engelli bireylerden ailesi yanında bakımı sağlananların ihtiyaçlarının giderilmesi ve ailelerin rahatlatılması, sosyal hayata aktif katılımlarının sağlanması ve engelli bireylerin ailesi yanında çevresinden ayrılmak zorunda kalmadan bakımının

sağlanması amacıyla tam veya yarı zamanlı olarak engelli bireylere sunulan gündüz hizmet modelidir. Gündüz hizmet veren merkezlerde engelli bireyin öz-bakım ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra toplumsal hayata katılımlarını sağlamak üzere eğitim, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yürütülmekte ve ailelerine danışmanlık hizmeti verilmektedir. Gündüz hizmet merkezinden bakım hizmeti alabilmek için hizmet alacak olan engelli bireye ait engelli sağlık kurulu raporu gereklidir. Gündüz hizmet merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için başvuru; Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan Aktif Yaşam Merkezlerine yapılabilir.

3) Geçici Misafir Bakım Hizmeti

Ailelerin yıl içerisinde hac, umre, sağlık gibi çeşitli nedenlerle bakımını sağladığı engelli bireylerden geçici süreyle ayrı kalacak olmaları halinde, engelli bireyler için mevcut yatılı kuruluşlarımızda sunulan geçici bir bakım modelidir. Engelli bireyin veya yasal temsilcisinin dilekçesi, engelli sağlık kurulu raporu, hizmet sözleşmesi ve bir meslek personelinin değerlendirme raporuna istinaden engelli birey “geçici ve misafir bakım hizmeti” kapsamında Bakanlığımıza bağlı resmi bakım merkezine yerleştirilir. Bu kapsamda, engelli bireylere yılda 30 güne kadar yatılı bakım merkezlerinde her türlü ihtiyaçları ücretsiz karşılanarak geçici misafir bakım hizmeti sunulur. Geçici misafir bakım hizmetinden yararlanabilmek için başvuru Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan o ilde bulunan Resmi Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezlerine yapılabilir.

B) Özel Bakım Merkezleri

Bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve Bakanlığımızca denetlenen özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti almaları da mümkündür. Özel Bakım Merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için hizmet alacak olan engelli bireye ait engelli sağlık kurulu raporunda “ağır engelli” ya da “tam bağımlı” ibaresinin yer alması gereklidir. Özel Bakım Merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için başvuru Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan Özel Bakım Merkezlerine yapılabilir.

Özel bakım merkezlerinden “Ücreti Bakanlık Tarafından Karşılanan Engelli” statüsünde kimler hizmet alabilir?

Engelli sağlık kurulu raporunda “tam bağımlı” olduğu belirtilen ve her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı, asgarî ücretin aylık net tutarının 2/3’ünden daha az olan engelli bireyler “Ücreti Bakanlık Tarafından Karşılanan Engelli” statüsünde hizmet alabilir. Bu statüde merkeze yerleştirilen engelli bireylerin tüm giderleri (bakım ücreti ödemesi, harçlık, giyim yardımı) Bakanlığımız tarafından karşılanmaktadır.

Resmi bakım merkezine yerleştirme işleminin yapılabilmesi için gerekli olan belgeler nelerdir?

- a.** Engelliler için sağlık kurulu raporu.
- b.** Yatılı ve sürekli bakımı için bakım ve rehabilitasyon merkezine yerleştirilecek olan, on sekiz yaşını tamamlamamış engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak korunma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı.
- c.** On sekiz yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı.

Hangi durumlarda engelli bireyin bakım merkezlerinden ilişkisi kesilir?

Aşağıda belirtilen durumların gerçekleşmesi halinde engelli bireyin merkezle olan ilişkisi kesilir.

- a.** Engelli bireyin reşit ve mümeyyiz olması halinde kendisinin veya yasal temsilcisinin talepte bulunması,
- b.** Engelli bireyin vefatı,
- c.** Engelli bireyin kabulüne esas bilgi ve belgelerde yanlışlık olduğunun tespiti veya engelli bireyin tüm mesleki çalışmalara rağmen merkeze uyum sağlayamaması,
- d.** Engelli bireyin özel bakım merkezinde bakım hizmeti alması halinde merkeze kabulünden sonra engel ve gelir durumunda değişiklik olması ve son durumun özel bakım merkezine yerleştirilmesine uygun olmadığının tespit edilmesi,
- e.** Engelli bireyin 30 günden fazla merkezi izinsiz olarak terk etmesi.

ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞME

Sözleşme'nin amacı nedir?

Engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Ülkemiz Sözleşmeyi onayladı mı?

BM tarafından 2006 yılında kabul edilen Sözleşmeyi ülkemiz, 2007 yılında imzaladı ve 2009 yılında onayladı. Sözleşme'nin engellilere bireysel başvuru hakkını tanıyan Ek İhtiyari Protokol'ü 2015 yılında onaylanmıştır.

Sözleşme'nin getirdiği yükümlülükler nelerdir?

Sözleşme erişilebilirlik, yaşama hakkı, adalete erişim, bağımsız yaşam ve topluma dahil olma, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgiye erişim, eğitim, sağlık, rehabilitasyon ve istihdam, siyasal ve kamusal yaşama katılım gibi tüm hakların engelliler açısından hayata geçirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması için devletleri yükümlü kılmaktadır.

Sözleşme ile engellilik konusunda tüm toplumsal taraflara yönelik olarak bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi, engelli bireylerin haklarının tüm politika ve programlarda bütüncül bir anlayışla korunması ve teşvik edilmesi, engelli bireylerin haklarını ihlal eden her türlü uygulamaya son verilmesi ve özellikle de her hakkın kullanımı bakımından engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele için gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

Bu çerçevede taraf devletlerin politika ve programlama yapma, yasal ve idari tedbirleri alma, mevzuatı güncelleme ve uygulamayı izleme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca, politika ve programların oluşturulması ile uygulama ve izleme aşamalarındaki tüm karar alma süreçlerine engelli bireylerin katılımının sağlanması Sözleşmenin önemle vurguladığı yükümlülükler arasındadır.

Engelli bireylerin hak ihlali yaşaması durumunda Sözleşme bireysel başvuru hakkı sağlamakta mıdır?

Ülkemizde hak ihlali yaşayan engelli bireyler, iç hukuk yollarını tüketmek koşuluyla hak ihlali iddiası ile Engelli Hakları Komitesi'ne Ek İhtiyari Protokol uyarınca bireysel başvuru yapabilir. Komite, mahkeme niteliğinde olmadığı için kararları tavsiye niteliğinde olup devletler açısından yol gösterici niteliktedir.

Sözleşmenin uygulanmasından kim sorumludur?

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sözleşmenin kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere tüm taraflarca uygulanmasının teşvik ve temin edilmesi ile uygulamanın izlenmesi amacıyla koordinasyon çalışmaları yapmak üzere belirlenen odak kurumdur. Bu çerçevede yasaların, politikaların, kamu hizmetlerinin ve kaynaklarının Sözleşmeye göre uyumlaştırılmasına yönelik çalışmaları koordine etmektedir.

Haklarının ihlâl edildiğini düşünen engelliler nerelere başvuruda bulunabilir? Hak ihlâlleri nasıl giderilebilir?

Engelliler, haklarının ihlâl edildiğini düşündükleri takdirde; hak ihlâlinin türüne, konusuna ve hak ihlâlini gerçekleştiren kişi, kurum ya da kuruluşlara karşı çeşitli yollara başvurabilirler. Bu ihlâller öncelikle ihlâli gerçekleştiren kişi ya da kurum, sonra da hukuk ve ceza yargılaması boyutu göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

Hak ihlâlini gerçekleştiren taraf kamu kurum veya kuruluşu ise öncelikle ilgili kuruma hak ihlâli sonucunu doğuran işlemin düzeltilmesi için yazılı başvuru yapılabilir. Bunun yanı sıra dilekçe hakkı ile bilgi edinme hakkının kullanımı kapsamında ilgili kurum veya kuruluşa başvuruda bulunulması, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla bilgi edinilmesi, işlemin düzeltilmesinin istenmesi, şikâyetle bulunulması da mümkündür.

Bunlardan sonuç alınamaması halinde işlemin niteliğine göre ücretsiz olarak Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na veya dostane çözüm yöntemi olan Kamu Denetçiliği Kurumu'na veya ilgili kurum veya kuruluşa karşı dava yoluna gidilmesi ya da başvuruda bulunulması mümkündür.

Hak ihlâlini gerçekleştiren tarafın gerçek kişi veya kamu/ özel hukuk tüzel kişisi olması ve meydana gelen hak ihlâlinin suç oluşturması halinde, engelli birey kolluk kuvvetlerine başvurmak suretiyle veya

doğrudan savcılık aracılığıyla suç duyurusunda bulunarak şikâyetçi olabilir. Suç duyurusunda bulunulmasının ardından kolluk kuvvetleri, savcılık ve mahkemeler aracılığıyla hak ihlâli oluşturduğu düşünülen hususlar yargılama sürecine konu olur. Bu süreçte engelli bireyin engel türü göz önünde bulundurularak kendisine işaret dili tercümanı, müdafî görevlendirilmesi gibi destekler sağlanır.

Hak ihlalini gerçekleştiren tarafın gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması, fakat hak ihlâlinin suç oluşturmaması durumunda ise hukuk davası açılabilir. Bu durumda gerekli koşulların oluşması halinde engelli birey adli yardımdan faydalandırılabilir. Yine yargılama sürecinde ceza yargılamasındakine benzer önlemler alınarak engelli bireyin süreçlere tam katılımı sağlanır.

Engelli birey, uğranılan hak ihlâline ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru da dahil olmak üzere yukarıda yer alan iç hukuk yollarını tüketmiş ve herhangi bir sonuç alamamışsa; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan haklar kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne veya Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ile güvence altına alınan haklar kapsamında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi'ne bireysel başvuruda bulunabilir.

Ülkemizde Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlarda engellilere yönelik ayrımcılığa ilişkin hangi düzenlemeler bulunmaktadır?

Ülkemizde engelliliğe dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da ayrımcılık yapılmamasına ve ayrımcılık durumunda uygulanacak cezalara ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da 4/a maddesinde engellilere yönelik doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dahil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği, engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanabilmesi için alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık sayılmayacağı düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Nefret ve Ayrımcılık" başlıklı 122'nci maddesinde ise engellilik nedeninden kaynaklanan nefretle; bir kişiye kamuya arz edilmiş bir taşınır ya da taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini, bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını, bir kişinin işe alınmasını, bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimsenin, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

Ayrımcılığa uğradığını düşünen engelli birey hangi yollara başvuruda bulunabilir?

Ayrımcılığa uğradığını düşünen engelli birey, kolluk kuvvetleri ve cumhuriyet savcılıkları aracılığıyla TCK'nın 122'nci maddesi kapsamında ayrımcılık fiilini gerçekleştiren/gerçekleştirenler karşı suç duyurusunda bulunabilir. Bunun yanı sıra, eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel

hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık sebebiyle zarar gördüğü iddiası ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik kurumuna (TİHEK) ücretsiz olarak başvurabilir. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan ayrımcılık iddiası ile dostane çözüm yöntemi olarak Kamu Denetçiliği Kurumu'na (KDK) ücretsiz başvuruda bulunulabilir.

Engellilerin adalete erişimi için sunulan hizmetler nelerdir?

Adalete erişim açısından;

- İşitme engelli olan sanığa veya mağdura işaret dili tercümanı görevlendirilmesi,
- İddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktaların engelli bireylere engel durumuna uygun iletişim biçimleriyle anlayabilecekleri şekilde anlatılması,
- Müdafii bulunmayan ve kendini savunamayacak derecede malul olan engelli bireye, işitme ve konuşma engeli bulunan bireye müdafii görevlendirilmesi, yine benzer durumda olan mağdurlar için vekil görevlendirilmesi,
- Ekonomik yoksunluk durumunda bulunan ve hakkının ihlal edildiğine yönelik kuvvetli emareler bulunan engellilere adli yardım imkanı sunulması hizmetleri verilmektedir.

Ülkemizde engellilerin özel hayatlarına ve mahremiyetlerine saygı gösterilmesi ile kişisel verilerinin korunmasına yönelik alınan önlemler nelerdir?

Ülkemizde, engelli bireyler de dahil herkesin özel hayatının gizliliğini muhafaza etme, mahremiyetini koruma ve kişisel verilerinin toplanması, işlenmesi ve paylaşılmasına ilişkin izin verme, verilerini sildirme veya anonim hale getirilmesini talep etme hakkı bulunmaktadır.

Bu hususta birçok kurumun mevzuatında düzenlemeler yapılmıştır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, Hasta Hakları Yönetmeliği, Özürlüler Veri Tabanı Oluşturulması ve Özürlülere Kimlik Kartı Verilmesine İlişkin Yönetmelik gibi çeşitli mevzuatlarda bu hususta düzenlemeler mevcuttur.

Genel olarak ise; Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili yönetmeliklerle engelliler dahil bireylerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri mahremiyet kapsamında özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilmiştir ve kişilerin rızaları dışında anonim hale getirilmedikçe paylaşılamayacağı öngörülmüştür.

Ülkemizde engellilerin siyasal yaşama katılımlarının sağlanmasına ilişkin alınan önlemler nelerdir?

Ülkemizde engelli bireyler de diğer vatandaşlarla eşit bir şekilde seçme, seçilme ve siyasal yaşama katılma haklarına sahiptir. Bunun sağlanabilmesi için de çeşitli önlemler alınmıştır.

Görme engelli seçmenler, refakatçi yardımıyla oy kullanabilmekte, isteyen görme engellilere oy şablonu aracılığıyla oy kullanabilmeleri için izin verilmekte, talepleri halinde merdiven çıkamayacak durumdaki engellilerin oy kullanacakları yerler durumlarına uygun seçilmekte, engelliler sıra bekletilmeksizin oy kullanmakta, oy kullanmaya gidemeyecek bir engeli veya hastalığı olan seçmenlere başvuruda bulunmaları halinde seyyar sandık gönderilmektedir.

ALO 183 SOSYAL DESTEK

Alo 183 Sosyal Destek Hattı nedir?

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çağrı Merkezi Alo 183 Sosyal Destek Hattı aracılığı ile aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. 7 gün 24 saat çalışma esasına göre hizmet vermektedir.

Alo 183 Hattına işaret dili bilen personel görevlendirilerek, işitme ve konuşma engelli vatandaşlarımızla, 3G uyumlu telefonlar ile hafta içi 08:00 – 24:00 saatleri arasında, Cumartesi – Pazar günleri ise 08:00-17:00 saatleri arasında 0 549 381 0 183 numaralı hat üzerinden görüntülü görüşme yapılabilmektedir.

Bakanlığımız hizmetlerinin daha etkin şekilde ulaştırılabilmesi için tüm mobil ve sabit telefon operatörleri ile yazışma yapılarak, vatandaşlarımızın Alo 183 Hattı'na ücretsiz mesaj (sms) gönderebilmesine olarak sağlanmıştır. Özellikle işitme ve konuşma engelli vatandaşlarımız, tüm cep telefonu operatörlerinden ad-soyad, T.C kimlik numarası ve taleplerini içeren mesaj yazarak 183 numarasına gönderebilmekte, talepler ilgili personel tarafından değerlendirilerek telefon veya SMS ile vatandaşlara geri dönüş yapılarak bilgi verilmektedir.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız +90 312 253 92 00 telefon numarasından Çağrı Merkezine ulaşabilmekte, Bakanlığımız görev alanı kapsamında yer alan hizmetler ile ilgili gerekli rehberlik ve yönlendirmeye ulaşabilmektedir.